

ВИНОБЕРМА НАБЛИЖАВА.

Виноберма или гроздоберъ приближава, и сѣкій, който има лозье, са приготвя да бере гроздье, да налѣе вино и пр. Да расправаме на читателитѣ си, че нашето гроздье е много добро, че отъ него могатъ да станатъ много по добри вина отъ европейскитѣ, че могатъ да ни обогатятъ и пр., не ни позволява теснотията на листа ни. Ний ще са ограничимъ да покажемъ нѣкои отъ по-главнитѣ правила, които трѣба да са пазятъ строго, когато са бере гроздъето, когато са тѣпче, когато са налива ширата (мжстъ) въ бѣчвата, когато ври (кипи) и пр. Ще ли кажатъ нашитѣ лозари и винари, че нѣматъ нужда отъ паука? Вѣрваме, че има мнозина такива, но ний ще ги попитаме: Защо нашитѣ вина са развалятъ скоро, укисватъ лесно, плесенясватъ и пр и пр.? Причината е нашето незнаніе какъ да постѣпваме съ вината си. Не щемъ ли да разбереме и ний веднѣжъ за виното, че трѣба да са оставимъ отъ прѣдипотопнитѣ методи, и да трѣгнемъ въ правія пѣтъ, който ни показватъ учени тѣ, вѣщитѣ и опитнитѣ? Защо да не приемаме онова, което толкова учени и опитни хора съ своитѣ многогодишни опити сѣ успѣли да са увѣрятъ и да докажатъ, че по-добрѣ е да са постѣпва съ това или съ онова тѣй, а не както сме запомнили отъ дѣда и отъ баба? Ний ще са увѣримъ въ истинността, но защо ни е когато бжде вече късно!

Когато са наканимъ да беремъ, трѣба да пригладѣме ако гроздъето е добрѣ озрѣло, т. е. киселината да са е преобърнала на захарь. Не може да са опредѣли точно врѣмето кога да са

бере гроздъето; защото то зависи отъ самото гроздье, отъ климата, отъ мѣстоположеніето, отъ обработваніето на земята и пр. Колкото повече врѣме остане гроздъето на лозата (чуканъ), и колкото повече го грѣе слънцето, толкова по-сладкѣъ, по-хубавъ и по-ароматиченъ бива негова вкусъ. Гроздоберъ не трѣба да са захваща дордѣ не сѣ са показали сичкыте знакове, че гроздъето е зрѣло. А знаковитѣ на зрѣлото гроздье сѣ тѣзи: ако бѣлото гроздье не е зелено, но желто и бистро; ако черното и синето бжде черно; ако захване да вѣхне и кукучкитѣ лесно да са отдѣлятъ отъ месото; ако са тронятъ лесно зърната отъ чепкитѣ и пр.

Когато са бере гроздье трѣба да са глѣда и на врѣмето; никога не трѣба да са бере по дѣждовно врѣме, или когато има по гроздъето роса, защото много са разваля отъ това виното.

По насъ бератъ гроздье безъ никакъвъ рѣдъ: зрѣло, зелѣно, гнило са туря се на едно мѣсто, тѣпчи са въ единъ корабъ (поставѣ) или лень, и са налива се въ една бѣчва. Кажете ми сега, може ли такава вино да бжде добро и да трае много врѣме безъ да са повреди? — Никога. Който иска да има добро вино, и да може го прода съ добра цѣна, той трѣба да нарѣди нѣколко берачи, които да вѣрвятъ напредъ и да обиратъ зрѣлото и доброто гроздье, отъ което да са наприви едно качество вино. Осталото гроздье да са обира отъ други берачи; но зеленото и гнилото гроздье не трѣба никъкъ да са бере и да са туря въ доброто, защото страшно поразява и разваля сичкото вино.

По други страни хората, освѣнъ дѣто

берать сѣкій видъ, родъ (сой) гроздь по *башка*, но юще не го обиратъ за единъ день, а подиръ сѣки три четири дни обиратъ само опѣза чепки, които съ добръ озрѣли.

Отбираніето на гроздьето може да са прави и въ къщи. Въ къщи отбора са прави върху една маса, на която гроздьето са донася отъ кораба. поставя или коритото, и работника стбира и хвърля доброто на една страна, а долнето на друга. Да не са види това тѣжко на нашитѣ винари, трѣба да наематъ само нѣкой работникъ повече; трудоветѣ и разносцитѣ имъ ще са исплатятъ стократно. Ако този начинъ отбираніе не имъ са види практиченъ, то нека направятъ първія, т. е. на лозьето, юще когато са бере гроздьето да са отбира доброто на една страна, а долнето на друга. Като са отбере доброто гроздье, опова отъ което ще са направи вино отъ първо качество, нѣкои винари не го смачкуватъ или стѣпкватъ тозъ-часъ, но го растилатъ на нѣкое сухо мѣсто, дѣто го държатъ три-четири дни за да испрѣхне и извѣтре по много отъ водата, която е въ зърната. Това трѣбва да са прави особенно тогава, когато гроздьето не е много добръ озрѣло, или когато е валѣло дѣждъ на скоро. Въ идущата кп. ній ще продължиме за тѣканіето или за смачкуваніето на гроздьето.

КАКЪ ТРѢБА ДА СА ЧИСТИ КЪЩАТА И ПОКЪЩНИНАТА.

За да бждатъ сички домашни благодарни отъ къщата, въ които живѣятъ, трѣба тѣзи къща да бжде чиста и добръ урѣдена. Ако въ една къща нѣма никакъвъ рѣдъ и чистота, то трѣбва да знаеме, че домашнитѣ рѣдко ще са заврѣчатъ въ нея. Ній прѣпорѣчваме това на вниманіето на нашитѣ ступанки, добри домакини, а особенно на мла-

дитѣ, които грѣба отъ рано да са приучватъ и навикватъ да държатъ къщитѣ си чисти и въ най добръ и точенъ рѣдъ.

А за да бждатъ къщитѣ чисти, то трѣба —разбира са—и често да са чистятъ. Подѣтъ (дюшеме), ако е посланъ съ дѣски, да са мие сѣка недѣля (седмица); стѣнитѣ да са измитатъ отъ паяжини и др.: покъщнинитѣ да са държатъ чисти; дрѣхитѣ често да са истърсятъ и чистятъ съ четка за да не набиратъ много прахъ и да не ги поврѣддатъ молцитѣ,—това трѣба да са прави баремъ два-три пѣти въ мѣсеца.—

Прозорцитѣ и вратата трѣба да са миятъ сѣкій мѣсець съ гѣба (сюнгеръ) и др. и послѣ да са истриватъ добръ съ нѣкой суха кърпа или съ чистъ парцалъ.

Небоядисанитѣ дървени покъщнини са миятъ и тріятъ съ остри четки, съ сламени или ликови гѣжви, съ пѣськъ и т. н., а боядисанитѣ съ маслена боя покъщнини не трѣба да са миятъ съ вода, нѣ само да са избѣрватъ и истриватъ съ суха кърпа. Камениитѣ и дървени стѣлби са миятъ и тріятъ тоже съ остри четки, сламени или ликови гѣжви и съ пѣськъ и вода.

Дървеницитѣ (стѣници, тахта-бити) са вѣдятъ най-много въ спалнитѣ стаи, въ креветитѣ, въ пукнатинитѣ на стѣнитѣ и т. н. Дене са скриватъ въ пукнатинитѣ, а ноцѣ излезатъ да смучатъ кръвьта на хората, които спятъ. Най-доброто срѣдство противъ тѣзи мѣчителки е чистотата, та за това и трѣба сѣкій день да са тѣрятъ и исчистятъ. Добръ е да са намазватъ пукнатинитѣ, дѣто сж са вгнѣздили дървеницитѣ съ петроль (газъ нарѣченъ) или съ тинктура за дървеници. А пукнатинитѣ по стѣнитѣ трѣба да са замазватъ съ гипса (садра) разбѣрквана съ вода, и послѣ стѣнитѣ добръ да са побѣлятъ съ варъ,

Отъ бѣхитѣ можешъ са отърва, ако са често прѣобличашъ и ако са често мие и мете пода; а освѣиъ това, кучетата да бждатъ малко отстранени.

Мухитѣ са убиватъ най-лесно съ вмахало отъ конска опашка. Въ стаята не трѣба да са оставятъ останки отъ ястія, или да са отварятъ прозорцитѣ тамамъ тогава, когато грѣе слънцето направо въ тѣхъ. Опасно е да са троватъ мухитѣ съ разни отровид, като

на пр. съ мухоморна вода, хартия и др., защото много пъти сж са случавали нещастия поради това. Тъй сжщо не трѣба да са троятъ на този начинъ мишки и пжхове, на пр. съ мишоморка или др. т. Случавало са е да са заклавали хората на пр. пиде тогава, когато са е отровило, и слѣдъ като сж го изѣдали, тутакси сж умирали. За мишките и пжховегъ най-вѣрль неприятель е котката.

Юще единъ пжть казваме на нашитѣ добри ступанки, домакини, че ако желаятъ да бжджтъ ступанитѣ имъ и дьругитѣ кжци благодарни отъ кжщата, въ която живятъ, ако желаятъ да бжджтъ дѣцата имъ здрави, и да не влиза болѣсть въ кжщата имъ, трѣба да я държатъ чиста и въ най-добъръ и точенъ редъ. Много небрѣжливи, нередовни и нечисти домакини сж упропастили много домове и направили сж муозина да ходять съ просешка тояга. Най-сиромашкитѣ и бѣдни кжци могатъ да бжджтъ чисти; чистотата не са купува съ пари, стига да са погрижи само за това добрата домакини.

КАКЪ НАЙ СПОЛУЧНО СА ОТГЛѢДВАТЬ ТЕЛЕТА

Нѣщо прѣди 40 деня бѣхъ спомѣналь въ писмото си до единъ свой приятель, който са яко държи о думитѣ на светаго апостола Павла: испытайте сичко, а че което ви са ареса о него са хванѣте. Нѣщо казвамъ прѣди шесть недѣли бѣхъ явилъ отъ Чехско ва единъ българскый ученолюбивъ ступанинъ, че въ Чехія тѣй отгледватъ теле, щото, като са роди, често доходи по-вече отъ 40 овы. Той ми отписа прѣзь денѣ си, че то му е много чудно и че жае да са научи способа, за да може и той да са гордѣе на свѣта съсь своя добиткъ. Господь ма заведе въ Унгарія да практикувамъ при единъ ученъ Чехскый ступанинъ, който былъ напрѣдъ управитель на школскыя чу-ликъ въ ступанското училище въ Хрудими у Чехско. Азь бѣхъ челъ, че той отглѣдвалъ още въ Хрудими телетата

много-добрѣ; за туй го попытахъ да ми каже срѣдството, което той ми описалъ. Г. Fr. VI. Grabes, тѣй е името му, прѣпоржчя на ступанитѣ слѣдующия способъ за отглѣдваніе телета:

За да са подигне добыгъка главно нѣщо е добъръ быкъ. Когато купуваме быкъ, не трѣба да глѣдаме да бжде само евтенъ, ами и да е отъ добъръ родъ. Но не стига туй; нше сме длѣжни и да кърмиме харно харния быкъ. Никого не трѣба да го пуцаме съсь кравитѣ да пасе; него трѣба да хранимъ се съсь суха и хранителна (пластическа, зърняста) храна. Освѣнъ туй нше сме длѣжни да кърмиме кравитѣ, които сж телни, повечето съ по-добра храна, така щото да може телето, до ру е още въ майчината си утроба, да са развѣе по-добрѣ. — Трѣба още да ви кажи, че никого не трѣба да отглѣдваме за развѣда теле отъ майка зла, лоша, или пжкъ теле нездраво, слабо.

Кога ти са роди теле, посипи го малко нѣщо съ трицы и солчица, на го остави прѣдъ кравата, за да си го олажи, та да са осуши по-скоро; ситнѣ гледай да са набозае. *Първото* млѣко—млѣзивото—е лѣвъ за телето; безъ него телето не може са исчисти.

На другия денъ отдѣли го отъ майка му, и го тури въвъ особенно хлѣвче. което е прѣградка въвъ хлѣва. Никѣкъ не е дозволено да вързувашъ телето; то трѣба да си шава волно въвъ прѣградата, която трѣба да настилашь съ слама и да бжде съкога чиста. Тазъ прѣграда трѣба да бжде тѣй направена, щото да може да глѣда телето майка си, както и тя рожбицата си.

Въ първитѣ 2 недѣли телето 4-5 пжти прѣзь деня да сучи, въвъ вторитѣ 2 недѣли 3 пжти, въ петата недѣля 2 пжти, а въ шестата само веднажъ;

сетнѣ го отбій. За да могатъ телетата ти да си навикнатъ още дору бозаятъ на ѣдене, направи въ хлѣвчето едно дълго коритце раздѣлено на двѣ. Въ едното (коритце) давай ярма размѣсена съсъ малко мекина; въ тая ярма тургай и грички.

Въ третята недѣля давай на телето малко сламица *древна*, защото така по-лесно ще си навикне да ѣде. Зади коритцето турай въ ясличката хубаво, древно сѣнце или дѣтелина. Такава върма можеш да на теле още недѣлче; щото не изѣде, то прибири и дай на едряа добытъкъ.

Въ второто коритце или улейче наливай вода, която започни да му давашь да пие слѣдъ три недѣли отъ врѣмето, когато са е родило. Телетата са научаватъ лесно да пиятъ; най на прѣдъ наливай въвъ коритцето топло млѣко и съсъ прѣста си ще го приучишь тутакси да пие. Сетнѣ наливай млѣко размѣсено съсъ вода, а най-сетнѣ размѣсена само съ ечмена ярма.

По тойзика способъ телетата са отбиватъ най-лесно и харно.

Никакъ не трѣба да ни са свиди кърмата, която даваме на добычетата си; тѣ ще ни я наваксатъ сто пѣти.

Освѣнъ туй трѣба да чешеме, въ-обще да чистиме телетата си колкото можеме по-често, защото една поговорка казва: чистотата е половина здраве и кърмене. Сжщо е добрѣ да омываме поне веднажъ въ недѣлята съсъ водица особенно крачката и корема на телето. Както вече казахъ, трѣбува и доволно да имъ постиламе.

За да са чистятъ телетата по-лесно, нужно е да ги стрижиме най-вече на врата и на главата, дѣто козината е най-гъста и дѣто са пабира най-много прахъ и отвѣждатъ са най-много гадн

къ. Трѣба още да не забравяме, че и прѣсенъ, чистъ, здравъ въздухъ е по-трѣбенъ и на телетата.

Дѣто *изнася* да оставиме телето да сучи и 8 даже и 12 недѣли е добро нѣщо. Сѣвога грѣшиме, когато кърмиме телетата, намѣсто съ хубаво сѣнце, ярмица (ечменный, овесный и пр. булгуръ), съ лоша храна, на пр мухлясало сѣно, или лѣтѣ съ зелена храна, По този начинъ захваща телето дрискъ, разтѣга му са напуста корена и наежува му са козината. Заради туй, братія ступани, ако искате да си отгледувате добръ добытъкъ, то кърмѣте го и глѣдайте го както господъ далъ, дору е на млади години.

К. *Бѣлѣтъ на напрѣднжлостъ.* Лани работили въ Чехія 164 фабрики за захарь. Въ тѣзи захароварници са обърнѣли на захарь 18,587,170 кантаря чукундуръ. Отъ него искарали 1,878,700 кант. (10 %) сурова захарь и 629,740 кантаря (34 %) меласса. Властьта получила отъ сичкытѣ тѣзи захароварници 76,114,440 гроша. Въ тѣхъ сжщитѣ работили 26,000 мъже и 14,000 жени. Мѣжду тия 164 захароварници 84 были акудовы. — Тука трѣба да споменемъ, че въ тая земя има днесъ за днесъ по вече отъ 3000 *дружества*. Чехското кралевство брои 902 □ миль, на които живѣятъ 5,140,006 души (2,670,000 сж жени); отъ тѣзика хора 67,000 сж чиновници, духовни лица, учители, лѣкари, адвокати, ученици, въ-обще хора, които са учили на високи школя. Неостава мѣсто да явя по-вече нѣщо за Чехія, за да докажя, колко сж образовани и просвѣтени. На друго мѣсто и другъ пѣтъ по-вече.

К. *Сѣмето на краставичытѣ,* на *плешитѣ*, даже на *аблкытѣ* и на *кру-*

шитѣ, въобще на сичкытѣ растения, на които съмето е плоско, трѣба да посаждаме съсъ връшеца на доло, защото спорѣдъ единъ опытенъ ступанинъ, ако посадиме такывато съмена плоско въ земята, много по-лесно изгниватъ и много по-малко поникнуватъ.

К. *Какво вліяніе има храната върху добротата на свинското мѣсо* научаваме са отъ опытността на единъ Инглизинъ. Милостѣта му Веевер на име, обнародвалъ слѣдующето. 1) Найвкусно мѣсо и най-много тежко на тегло е онуй, което е отъ прасе кърмено съ маѣко. Послѣ иде мѣсотото отъ прасета, които сме кърмили съ кукурузъ, ечменъ, овесъ и грахъ. 2) Свиня, кърмена съ барабой (картофи, патати, кромпиръ, влашки бобъ), дава рѣдко мѣсо, леко и безвкусно. 3) Свини, кърмени съ трицы, даватъ жълто мѣсо и —некусно. 4) Ако кърмиме свини съ кюспѣ, т. е. съ туй, кое остава отъ сусама и отъ други маслодайны растения, то тогази месото е рѣдко, тлъсто, нѣ много пріятно. 5) Свиня, кърмена съ (черъ) бобъ, дава твърдо мѣсо, мѣчносмилателно и безвкусно. Най послѣ 6) свини, кърмени съ жълди даватъ твърдо и нездраво мѣсо, кое е леко на тегло. Отъ туй са види, че трѣба и свинетѣ да кърмиме съ размѣсена храна.

ЗА СЪЯНЕТО НА ДѢТЕЛИНАТА.

К. Настава врѣме и у насъ да качимъ да сѣемъ кърма за растенія. Друго яче са неможе. Ние тука щемъ поговори за сѣянето на (чървената) дѣтелина и то на кѣсо, до колкото ни допрощава мѣстото. Дѣтелината расте най-добрѣ въ земя глинѣаста, доволно дълбока, добрѣ наторена и въобще приготвена за сѣтба; съ други думы, д-та

врѣте най-добрѣ въвъ пшенична или ечмена земя. Колкото по-дълбока е земята, толкозъ по надълбоко пуца д-та корени и толкова по са удържя и въ лошо, сухо врѣме. Земята трѣба да сѣдържя доволно варъ; тя е по варовита тогазъ, когато полѣна съ силенъ оцетъ или съ симпурова киселина (зачія, витрионъ), по-вече шуми и ври. Въвъ варовита земя не само д-та но и другытѣ кърмы растения, както и фасуля, боба, граха, лещата, бургака (*die Wicke*), по-добрѣ растятъ.

Д-та са сѣе въ лѣтницата, която сме посѣли на нива, дѣто напрѣди былъ барабой, или въ зимницата слѣдъ рѣпицата. Не може са каза отведнажъ въ кое е по-добрѣ да я сѣемъ; опыта ще ни научи. Сѣкогажъ трѣба да са сѣерано на пролѣтъ. Въ зимницата трѣба да я сѣемъ вадъ края на Марта, па да завлачваме съмето или да го заваламе; съ влачилката или вала помагаме и на зимницата. Зимницата варди дѣтеловото сѣме да не сѣхне и го кара да поникне по-добрѣ. Освѣнь туй на мѣста по-изнася да сѣемъ дѣтелината въ зимницата и за туй, че тя са пожънува по-напрѣдъ отъ лѣтницата.

Въвъ лѣтницата са сѣе дѣтелината най-чѣсто въ ечмена, па са завличя съсъ влачилката и послѣ приваля съ вала.

Изобщо, колкото по-рано посѣемъ д-та на пролѣтъ, толкова е по-добрѣ, защото тѣй по-лесно може да поникне.

Ако е възможно, то можемъ сѣе д-овото сѣме оше въ зачалото на Марта.

Сѣмето трѣба да бѣде здраво, ново и чисто: такова сѣме е синкаво, до нѣйдъ и червеникаво; старото сѣме не е лъскаво и е чърникаво. Най-добрѣ е да си отвѣдимъ сѣме самы. Купеното сѣкога трѣба да изсипимъ въ сѣдина, напѣлнена съ студена вода, па да го

разбъркаме добръ: плъведното сѣме е по-леко отъ д-овото, и тѣй като исплава сичкото можемъ го лесно и изгори. Сѣтнѣ трѣба да излѣмъ водата и да распростреме д-овото сѣме на нѣкое заблово (платно) за да изсъхне. Послѣ го посѣваме връзь житото или ечмика. Трѣба да глѣдаме да го разсѣимъ еднакво; за туй, ако нѣмаме машина, трѣба по-добръ да го размѣсимъ съсь прѣстъ или съ пепель, та тогази да го посѣме. На 1 хектаръ стига (??? р.) сѣме. Дѣтелината дава не само добра зелена храна, ами и добро сухо сѣно. Тя дава и много облага, и то не само една, ами по-вече години: за тази причина още отдавно е нарѣчена царица на кърмнитѣ растлини, сѣщо тѣй, както и пшеницата е нарѣчена кралица на житата. На свѣршакъ трѣба да споменѣ, че тая послѣдната добръ вирѣе слѣдъ добръ вирѣвшата дѣтелина.

Противъ мышкитѣ. Мышкитѣ по нивята наврѣмени много наскѣрбяватъ ступанитѣ. Опыта научилъ одного отъ тѣхъ на слѣдующето срѣдство: *Посипи посѣва съсь гипсъ* (алчія). Мышкитѣ отъ погыпсованитѣ листи бързо загиватъ. Освѣнъ туй гипса е добро ториво. Въ една каза въ Чехія ступанитѣ са врѣкли да даватъ за 100 мышкы 100 паричкы; за малко врѣме быди отъ навалицата нанесенитѣ мышкы принудени да не даватъ за 100 мышкы повече отъ 1 грошъ. И туй срѣдство е добро.

К. И. Поповъ.

КАКВО ИМА ПО СВѢТЪТЪ.

Постоянните мъжи и страдания, безпокойствата и гладътъ убиле силите и на най-здравите моряци и нѣкои отъ тѣхъ биле доведени до послѣдните минути на

животътъ си. Най-послѣ, на 12. Юния предъ очите на мъченците са показалъ надъ морските волни Тиморь—многожеланниятъ Тиморь, и на 14. Юния, послѣ 48 депоношия, които биле провѣдени подъ откритото небе, на откритата лодка и по неизвѣстиятъ океанъ, тие излѣзле въ холандезската колония Кутангъ, дѣто биле посрѣшнати отъ жителите съ особенно съчувствие и съ неизказанна радостъ. Блугъ са вжрналъ въ Англия чрѣзь Батавия, но повѣлъ съ себѣ си, като свѣтиня, и лодката си, която спасила животътъ на толкова честни и мъжествени хора, Човѣколюбивиятъ планъ, който съвсѣмъ невинно не можѣлъ да испълни Блугъ като капитанинъ на Боумгъ, той испълнилъ като капитанинъ на ладията Провиденцъ. На 9. Априлия въ 1792 година той изново посѣтилъ Тагги, натоварилъ корабътъ си съ 1281 растения и на Януария 1793 г., послѣ множество опасности, дошѣлъ щастливо на островъ св. Викентия, дѣто оставилъ 333 дървета, а послѣ са отправилъ на Ямайка, дѣто стоварилъ останалото количество. И така, хлѣбното дърво било пренесено по островете на Атлантическиятъ океанъ отъ далечните острове на Южното море и Блугъ билъ увѣренъ, че сичкото това ще да ошастливи голѣмо множество живи същества; но по тие мѣста това дърво не било въ състояние да побѣди ни бананите, ни пизангите, ни другите мѣстни плоди. Негритѣ ѣдатъ плодовете отъ това дърво само въ най-крайните случаи. А какво са е случило въ онова време съ злодѣйците? Какво сж тие правиле и какъ сж живѣле въ далечните страни, по които сж мислиле да намѣратъ щастие и благополучие? Испълнили ли сж тие своите желанія? Остана ли сж ненаказани за своите престѣпления? Най-послѣ, могле ли сж тие да живѣятъ свободно и да кажатъ, че совѣстьта имъ са намира въ естествено състояние? Щомъ Блугъ пристигналъ въ Англия, то правителството са рѣшило да употрѣби сичките си усилія и да намѣри злодѣйците даже и подъ земята. То испроводило единъ воененъ корабъ, подъ име Пандора, и запоувѣдало на капитанинтъ му да са навѣрща назадъ преди да постигнале цѣльта

сп. Пандоръ тръгналъ право камъ островете Дружба и камъ островете Съдружие. Той намърилъ 14 души отъ престъпниците още на о. Таити, оковалъ ги въ синджире и довѣлъ ги въ Англия. Нѣкои отъ тѣхъ биле простени, а нѣкои обѣсени. Освѣнъ това, нѣкои отъ престъпниците оставиле тоя свѣтъ прѣди да стигне Пандоръ. Единъ отъ тѣхъ умрѣле отъ естествена смъртъ, а други биле убиеви отъ мѣстните жители за тѣхниятъ развратъ. Но ингелзското правителство желало да найде предводителъ на злодѣйците и неговите по-първи другаре. Когато Пандора дошла въ Таити, то Християнъ и осемъ души отъ неговите по-вѣрни приятели не биле вече на тоя островъ. Жителите извѣстиле ингелзскиятъ капитанитъ, че Християнъ отдавна вече е оставилъ Таити и че е завѣлъ съ себѣ си и нѣколко мъже и жени. И така, ингелзското правителство джго време не знаило каква съдба е постигнала Християна и дѣ са той намира.

На невзмѣрното по своята джлбочина Южно-море са намира единъ малакъ островъ, който са нарича Питкаирнъ и който въ онова време е билъ съвсѣмъ необитаемъ. Брѣговете на тоя островъ, които сж обрасле отъ горе съ гора и съ богата зеленина, сж високи и скалисти. Само на едно мѣсто, и то въ безвѣтренно времѣ, може да са доблжи корабъ до тоя островъ и да види неговите прекрасни мѣстности. Особенно живописни сж неговите сѣверни страни. По покатоците на малката възвишенность растатъ великолѣпни кокосови палми, банани и хлѣбни джрвета, а отлѣво и отдѣсно висатъ стржми и величественни скали. Ни мѣсоѣдни звѣрове, ни ядовити змѣи, ни двоноги неприятели не нарушаватъ спокойствието на великолѣпните гори, надъ които цвѣрчатъ множество прелѣстни пленца. Ето кое мѣсто, тогава още пустинно и необитаемо, е било избрано отъ Християна и отъ неговите другаре за тѣхните мечтаеми блаженства. И наистина, това мѣсто би било земни рай за оне божи създанни, които нѣматъ на сжрцата си вънкашни безпокойствия, т. е. които нѣматъ отъ кого да са болятъ. Истина казвалъ умните хора,

че щастие то на човѣкътъ зависи исклучително отъ неговата нравственна чистота. Злодѣйците, които живѣле уединенно и които биле защитени отъ самата природа, носиле неприятелъ си въ своите собствени гърди, и твѣрде скоро райскиятъ островъ заприлчалъ на истиненъ адъ. Най-напредъ Християнъ устроилъ свояга малка община доволно добре, и сичковжрвѣло тихо, радѣсно и щастливо. По единъ твѣрде опасенъ врагъ, т. е. неговото собствено сжрце, му не давало никакво спокойствие. Много дни, много недѣли, даже и цѣли месѣци тоя престъпникъ ходилъ на една отъ най-високите скали и глѣдалъ камъ обаянътъ съ безпокоенъ поглѣдъ и съ особена душевна борба. Той мислил и дене и ноце, че правосѣдното отмщѣние ще да го намѣри и въ пжкалтъ... Когато Християнъ и неговите другаре излѣзле на Питкаирнъ, то тутакси развалиле своятъ корабъ. Тие са боѣле да не откриятъ чрезъ него и тѣхното мѣстожителство. И така, тие сами обрѣкле себѣ си на вѣчно заточение. До тоя островъ почти никога са не доблжилъ европейски корабъ. Освѣнъ това, между европейците и таитяните провлѣзле несжгласия и открита рѣзня. Не преминала нито една година, а Християнъ и 4 души негови другаре биле убити отъ таитяните. Таитяните погинале до единъ. Единъ отъ ингелзете намислилъ да прави отъ едно растение опияняюще питие. Това питие било най-главната причина, която вжоружила членове то на общината единъ противъ други и която принесла доволно горчиви плоди. Тоя ингелзинъ пострадалъ пжрви отъ своето изобрѣтение. Когато единъ день са напилъ до най-последнята степенъ, той полудѣлъ и скокналъ въ морето. Другите упушнале Юнга и Адамса, за да защитатъ себѣ си. Само тие два престъпника умрѣле отъ своя собствена смъртъ. Истина казватъ умните хора, че престъпленията никога не припасятъ сладки плоди.

По оне тропически мѣста, дѣто топлината са съединява съ влажността, расте едно твѣрде чудно и твѣрде полезно растение, което, както са види, е хранило

прадѣдите на човѣчеството много хилядолѣтия. Това растение, което има нѣколко видове (бананъ (*Musa sapientum*), пизангъ (*Musa paradisiaca*) и др.) носи общо название музацей (*Masaceae*). Въобразете си петнайсетъ или двадесетъ футово тревѣно растение, което има дълги (10 фута) и широки (2 ф.) свѣтлозелени, като копринено кадифе, листе, на които тѣаните сж до толкова нѣжни, щото и най-тихиятъ вѣтаръ е въ състояние да ги разкъса до самата жилица на държката. Между листето са показватъ голѣми класовидни цвѣтове, които повисватъ надолу, въ които са намиратъ около 300 плодове и които иматъ голѣмо сходство съ натрупани една надъ друга краставици. Ако нѣкой да би погледналъ на това великолѣпно и чудно растение, то би трѣбало да си помисли, че то достига до своето пжлно развитие въ продължението на цѣли рѣдове години, а наистина достаточни сж само 8 или 10 месѣци, щото поникналото растение да израсте до 20 фута и да даде плодъ.

Тоя громаденъ класъ, както и житото дава плодъ само веднашъ и има само единъ класъ. Когато бжде обранъ плодътъ, то растението са пресича и корѣнътъ му пуца нови младочки, които са разделеняватъ въ продължението на една година. И така, земледѣлецътъ е длженъ да очисти полето отъ старите растения, да са върне дома си и да чѣка спокойно нова жѣтва. Това растение не изисква никакви други трудове. Сѣки плодъ дава около 20 оки хранителни вѣщества. Хумболдъ говори, че такава пространство земя, което би давало 11 оки пшеница, може да принесе бананови плоди 1200 оки, слѣдователно оная нива, която е насѣяна съ хлѣбъ и която храни само единъ човѣкъ, ако бжде насѣяна съ банани, е въ състояние да нахрани цѣло многочисленно семейство.

Разбира са, че тие богати дарове на природата иматъ свои и доволно лошаваи страни. Хартвигъ говори така: „Дѣто на човѣкътъ е така лесно да живѣе, тамъ заспиватъ неговите най-добри сили и той пада почти до положеннето на онова растение, което го храни безъ никакавъ трудъ.

Трудътъ развива нашите особености и удовлетворява нашите наслаждения. Ние благодариме бога, че на нашите нива зрѣятъ не банани, а пшеница.“

(Продължава са).

РАЗНИ.

Научаваме са, че въ нѣкои Търновски села сж са съставили земледѣлчески дружества. Въ село . . . . . на срѣдата на пжтя измежду Търново и Севлиево е съставено такава едно дружество подъ име „Награда“ съ настояването на дѣда Матей Прѣображенскій. Въ село Мусина (Търновско) е съставено друго дружество съ настояването на учителя Димитра отъ Беляковицъ и Г. Хр. Попова. Цѣльта на тѣзи дружества била да са испрацатъ ученици въ нѣкое земледѣлческо училище въ странство. Трете земледѣлческо дружество са съставило и въ село Елари (Търн.) съ настояването на сжщия Димитра отъ Беляковицъ. Ний похваляваме прѣдначинателитъ за съставянето на тѣзи дружества и ги насърчваме да постоянниствуватъ въ предприятіята си. Друго тааквозъ (безименно) дружество е съставено прѣди нѣколко години въ село Черковна (Щравадѣйско), дѣто, както са научаваме, има доста капиталъ. Ние не знаемъ цѣльтта на това дружество.

— Въ 7 ки. на „Ступанъ“ сж са вмжкжжи нѣколко печатни погрѣшки; тѣй на пр. вмѣсто омонимна напечатано е аноними; вмѣсто алтернативни — ампервативни и пр.

— Мѣсецитъ са минаватъ, и нашитѣ спомоществователи и настоятели се са умѣлчаватитѣ, ако и да ги молихме нѣколко пжти да ни внесжтъ въ стойността на листа. За да излиза рѣдовно в неаа врѣме Ступанъ трѣбать пари. Печатарьтъ не печата безъ пари, и пощата не зема пакетиятъ доорудъ не са дадатъ паритѣ напредъ. Ний сме казали и другъ пжтъ, и пакъ казваме, че Ступанъ, както и да е, ще свърши годината, не трѣба да са боюи никой. Нека и нашите настоятели и спомоществователи благоволятъ и ни внесатъ паритѣ за листството, що имъ пращаме. За напредъ сяко, било в писма, пари или друго, което са отнася до Ступанъ, ще са испраща само до издателя Д. В. Хр. Храновъ въ Видинъ.